ባሕረ ሐሳብ ምንድን ነው? ስሌቱስ እንዴት ነው?

ባሕረ ሐሳብ የግእዝ ቃል ሲሆን በዐረብኛ አቡሻክር በአማርኛ የዘመን አቆጣጠር ይባላል። ባሕረ ሐሳብን ወይም የዘመን አቆጣጠርን የቀመረው 12ኛው የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳስ ቅዱስ ድሜጥሮስ ነው። ቅዱስ ድሜጥሮስ:-

- ✟ ነነዌ፣በኣተ ጾም/የዐቢይ ጾም መግቢያ/፣ ጾመ ሐዋርያት-ከሰኞ
- ✟ ደብረ ዘይት፣ ሆሣዕና፣ ትንሣኤ፣ጰራቅሊጦስ-ከእሑድ
- ✟ ርክበ ካህናት፣ ጾመ ድኅነት /ከረቡዕ/
- ✟ ዕርገት-ከሐሙስ
- ✟ ስቅለት-ከዓርብ

ባይወጡ /በነዚህ ቀናት ቢውሉ /እያለ ይመኝ ነበር። ከእግዚአብሔር የታዘዘ መልአክ መጥቶ፤ «ድሜጥሮስ ሆይ፤ ይህ ሁሉ በሐሳብ ይፈጸማል? ቢያደርጉት ነው እንጂ፤ ሱባኤ ግባ» ብሎታል። ቅዱስ ድሜጥሮስም በአንድ የጸሎት ጊዜው ሰባት ጊዜ አቡነ ዘበሰማያት እየደገመ ከቀኑ ሰባትሱባኤ ከሌሊቱ 23 ሱባኤ ግባ ብሎታል። ስለምን የቀኑን አሳነሰው ቢሉ ቀን በማስተማር የተጣለትን በማስታረቅ ስለሚውል ሌሉት ግን ከዚህ ሁሉ ነጻ ነውና የሌሊቱን ሱባኤ አበዛው። ከቀኑ ሰባት ሱባኤ 7X7=49 አቡነ ዘበሰማያትን ይደግማሉ። በ30 ሲገደፍ /ሲካፈል/ ትርፉን /19ኙን/ ጥን[illegible] መጥቅዕ ብሎታል። ከሌሊቱ ደግሞ 23X7=161 አቡነ ዘበሰማያት ይደግም ነበር። በ30 ሲካፈል ትርፉን /11ዱን/ ጥንተ አበቅቴ ብሎተለ። መጥቅዕ ለቀን አበቅቴ ለሌሊት ያገለግላል።

ከዚህ በኋላ ቅዱስ ድሜጥሮስ የአጽዋማትና የበዓላት ኢይዓርግ ኢይወርድ /ከዚህ አይወጣም ከዚህ አይወርድም/ ተገልጾለት በሰባት አዕዋዳት አውዶ፣ በሶርያ፣ በአንጾኪያ፣ በሮም ላሉት ለሦስቱ ሊቃነ ጳጳሳት አራተኛ በኢየሩሳሌም ላለው ኤጲስ ቆጶስ ጽፎ ሰደደላቸው። እነርሱም ተቀብለው ሐዋርያት በዲድስቅልያ ካስተማሩ ጋር አንድ ሆኖ ቢያገኙት ደስ ብሏቸው ተቀብለው ባሕረ ሐሳቡን አስተምረውታል።

ባሕረ ሐሳብ ማለት ምን ማለት ነው?

ባሕረ ሐሳብ ማለት ቁጥር ያለው ዘመን ማለት ነው። አንድም ሐሰበ ባሕር ይለዋል። ስለ ምን ዘመንን ባሕር አለው? ቢሉ:- ባሕር ከምንጩ፤ ከነቅዑ ወጥቶ ቢፈስ አያልቅም፣ ዘመንም ምጽአተ ክርስቶስ እስኪያግደው ድረስ ሰውን እያሳለፈ ሲመላለስ ይኖራል። አንድም ከባሕር ሁከት እንዳይታጣ፣ ከዘመንም ሁከተ ሥጋ ሁከተ ነፍስ አይታጣምና። አንድም ከባሕር ማዕበል ሞገድ እንዲነሣሣ ከዘመንም ማዕበለ ኃጢአት ማዕበለ ክህደት ይነሳልና። መልሕቅ ጥለው፤ ዓላማ ተከትለው የባሕር ሁከቱን ማዕከል ሞገዱን ፀጥ እንዲያደርጉት፣ የዘመንንም ሁከት ሥጋ ሁከተ ነፍስ፣ ማዕበለ ኃጢአት ማዕበለ ክህደት ጾመው ጸልየው ምህላ ይዘው ፀጥ ያደርጉታልና። አንድም ባሕረ ሐሳብ ባለው መርሐ ዕወር የሚል አብነት ይገኛል። የዕወር መሪ፣ ዕወርን የሚመራ ማለት ነው። ዕወርን /ዐይነ ስውርን/ እሾህ እንዳይወጋው፣ እንቅፋት እንዳይመታው፣ ባሕር ጠልቆ ገደል ወድቆ እንዳይሞት መሪው ጠብቆና መርቶ ከቤት እንዲያደርሰው፣ የዘመን ቁጥርም አሳዋቂውን ሰው ሶክ ኃጢአት /የኃጢት እሾኽ/ እንዳይወጋው እቅፍተ ሥጋ እቅፍተ ነፍስ እንዳያገኘው፤ በባሕረ ኃጢአት ሰጥሞ በክህደት ወድቆ እንዳይሞት ጠብቆና መርቶ እንደ ነቢያት /ዳንኤልና ዕዝራ/ አጽዋማት በዓላት የሚውሉበትን ወደ ማወቅ ያደርሰዋልና።

ባሕረ ሐሳብን ካህኑም ክርስቲያኑም፣ ክርስቲያኑም ካህኑም ሊማረው ይገባል። ከሀገሩ ተሰዶ፣ ተማርኮ አሕዛብ ሀገር ቢሄድ እንኳን ጾም አይገድፍም፣ በዓል አይሽርም፣ ምክንያቱም አጽዋማት የሚገቡበትን በዓላት የሚውሉበትን ተምሯልና። ባሕረ ሐሳብን ያልተማረ ካህን ካህን መነኩሴውም መነኩሴ መባል አይገባውም። ባሕረ ሐሳብን ያልተማረውን ካህን በደረቅ ወንዝ፣ ሰው በሌለው መንደር ይመስለዋጠል። ደረቅ ወንዝ ነጋድያን ሲሄዱ የዛፉን ፍሬ ለምለሙን መስክ አሻግረው አይተው ከዚያ አርፈን ጠል ነስተን እንሄዳለን ብለው ይሄዳሉ። ከዚያ ቢደርሱ ውኃ ባጠቡት ጊዜ ተሳቅቀው ይሄዳሉ። ሰው የሌለው ሀገርም እንደዚሁ እንግዶቹ መንደሩን አይተው ከዚያ አድረን እንሄዳለን ብለው ከዚያ ሲደርሱ ሰው ባጡበት ጊዜ ተሳቅቀው ይሄዳሉ። ይህንንም መጽሐፈ /ባሕረ ሐሳብን/ ያልተማረውም ካህን ጠምጥሞ፣ መነሳንሱን ይዞ፤ ቀሚሱን አንጽቶ ሲሄድ ባዩት ጊዜ ምእመናን አጽዋማትን በዓላትን ጠይቀን እንረዳለን ብለው ይቀርባሉ። ባጡበት ጊዜ ተሳቅቀው ይሄዳሉ።

ዓለም ከተፈጠረ አንገሥቶ እስከ ልደተ ክርስቶስ ድረስ ያለው ዘመን ዘመነ ብሉይ፣ ዓመተ ፍዳ ዓመተ ኩነኔ ይባላል:: ከልደተ ክርስቶስ ወዲህ ያለው ዘመን ዓመተ ምሕረት፤ ዓመተ ሥጋዌ ዘመነ ሐዲስ ይባላል:: መላው መግደ ዓመተ ዓለም ይባላል:: በድሜጥሮስ ቀመር የዘመን መስፈሪያዎች ወይም መቁጠሪያዎች ሰባት አዕዋዲት አሉ:: እነዚህም:-

1. ዐውደ ዕለት
2. ዐውደ ወርኅ
3. ዐወደ ዓመት
4. ዐውደ አበቅቴ
5. ዐወደ ፀሐይ
6. ዐውደ ማኅተም
7. ዐወደ ቀመር ናቸው::

ለዘመናት መቁጠሪያ የሚያገለግለት:- ቀመር፣ ዓመት ወር፣ ሳምንት፣ ዕለት፤ ቀን፣ ሰዓት፣ ካልዒት ቅጽበት /ሰከንድ/ ናቸው:: አራቱ ማለትም ዐውደ አበቅቴ ዐውደ ፀሐይ ዐውደ ማኅተምና ዐውደ ቀመር በዓመት የሚቆጠሩ ናቸው:: ዓመት የተባለው በፀሐይ 365 ቀን፤ በጨረቃ ደግሞ 354 ቀን ነው::

ዕለት የተባለ 24 ሰዓት፤ አንድ ቀን የተባለ 12 ሰዓት ካልዒት የተባለው አንድ ደቂቃ ነው:: ዐውድ ወይም ዙር እንደገና ተመላልሶ መምጣትን ያመለክታል::

<u>ወውደ ዕለት:-</u> ከእሑድ እስከ ቅዳሜ ያሉት ሰባቱ ዕለታት ናቸው:: እነዚህም በውደ ወርኅን ወይም ወሮችን ለማስገኘት በሰባት፣ በሰባት ሲመላለሱ ይኖራሉ::

<u>ዐውደ ወርኅ:-</u> በፀሐይ ዘወትር 30 ቀን ነው:: በጨረቃ ግን አንድ ወር 30 አንድ ጊዜ 29 ይሆናል:: እነዚህም ዓመትን ለማስገኘት በ30 በ30 ሲመላለሱ ይኖራሉ::

<u>ዐውደ ዓመት:-</u> በፀሐይ 365 ቀን፣ በጨረቃ 354 ቀን፣ በከዋክብት 364 ቀን ነው::

<u>ዐውደ አበቅቴ /ንዑስ ቀመር/:-</u> 19 ዓመት ነው:: የ19 ዓመት ተመላልሶ መምጣት ማለት ነው::

<u>ዐውደ ፀሐይ:-</u> 28 ዓመት ነው:: አንድ ዓውደ ፀሐይ 19 ጊዜ ሲመላለስ አንድ ዐቢይ ቀመር ይሆናል:: (19X28= 532)

<u>ዐውደ ማኅተም /ዕከላዊ ቀመር:-</u> 76 ዓመት ነው::

ዐውደ ማኅተም ሰባት ጊዜ ሲመላለስ አንድ ዐቢይ ቀመር ይሆናል::

(7X76=532)

<u>ዐውደ ቀመር /ዐቢይ ቀመር:-</u> 532 ዓመት ነው::

ስንቆጥር ከ122 እስከ 128 ቀን ነወ የሚሆነው::

ከመጥቅዕ ሳኒታ ነነዌ አስከ ዋለችበት እየቆጠሩ 120ውን በ30 እየገደፉ /እየካፈሉ ቀሪውን በመያዝ ተውሳክ ዕለት ይገኛል:: መጥቅዕ ከዕለታት ተውሳክ ጋር ተቆጥሮ ጾመ ነነዌን ያስገኛል:: /በሰንጠረዥ ውስጥ የተገለጸውን ይመልከቱ/::

ዕለት	የቀኑ ብዛት በ30 ሲገድፍ /ማካፈል/	ተውሳክ /ጭማሪ/ቀሪ
ቅዳሜ	128÷30	8
እሁድ	127÷30	7
ሰኞ	126÷30	6
ማክሰኞ	125÷30	5
ረቡዕ	124÷30	4
ሐሙስ	123÷30	3
ዓርብ	122÷30	2

2. የአጽዋማትና የበዓላት ተውሳክ

የአጽዋማትና የበዓላት ተውሳክ መሠረታቸው ነነዌ ነው። ከነነዌ ጀምረን አጽዋማት በዓላት እስከ ዋለበት ነው የምንቆጥረው። በዚህም መሠረት ከነነዌ እስከ ዐቢይ ጾም 14 ቀን ይገኛል። እስከ ደብረ ዘይት 41 ቀን እስከ ሆሣዕና 62 ቀን፣ እስከ ስቅልት 67 ቀን፣ እስከ ትንሣኤ 69 ቀን፣ እስከ ርክበ ካህናት 93 ቀን፣ እስከ ዕርገት 108 ቀን፣ እስከ ጰራቅሊጦስ 118፣ እስከ ጾመ ሐዋርያት 119 ቀን፣ እስከ ጾመ ድኅነት 121 ቀን ይገኛል። ከዚህ በላይ የተዘረዘሩትን በዓላት ተውሳካቸውን ለማግኘት በእያንዳንዱ ክፍል ያውን ቁጥር ከ30 በታች ያሉት እንዳለ ሆነው ከ30 በላይ ያሉትን ሁሉ በ30 እየገደፉ ትርፉን ከመጥቅዕ ጋር እየጨመሩ ሲቆጥሩ በየዓመቱ የሚውሉበትን ቀን ለማግኘት እንችላለን።

	በዓላትና አጽዋማት	የቀኑ ብዛትና ስሌት	ተውሳክ /ቀሪ/
ከነነዌ ጾም እስከ	ዐቢይ ጾም	14	14
	ደብረ ዘይት	41÷30	11
	ሆሣዕና	62÷30	2
	ስቅለት	67÷30	7
	ትንሣኤ	69÷30	9
	ርክበ ካህናት	93÷30	3
	ዕርገት	108÷30	18
	ጰራቅሊጦስ	118÷30	28
	ጾመ ሐዋርያት	119÷30	29
	ጾመ ድኅነት	121÷30	1

በሰንጠረዥ ውስጥ ስንመለከት

7. ነነዌ

የአጽዋማትና የበዓላት መሠረታቸው ነነዌ ነው። ነነዌ ተውሳክ የለውም፤ በዓለ መጥቅስ በመስከረም ሲሆን ጾመ ነነዌ በጥር፣ በዓል መጥቅዕ በጥቅምት ከዋለ ጾመ ነነዌ በየካቲት ትውላለች። ነገር ግን በዓለ መጥቅዕ በመስከርም ሆኖ ከዕለታት ተውሳክ ጋር ተደምሮ ከ30 ቡበልጥ በትርፍ ምክንያት ጾመ ነነዌ በየካቲት ትውላለች። መጥቅዕ ከዕለታት ተውሳክ ጋር ተደምሮ ከ30 በያንስ ራሱ የተገኘው ቁጥር ነነዌ ይባላል። ቀመሩም:- ነነዌ = መጥቅዕ + የዕለታት ተውሳክ በቀመሩም መሠረት በ1996 ዓ.ም ጾም ነነዌ መቼ ትውላለች? ከላይ እንዳየነው የ1996 ዓ.ም መጥቅዕ በመስከረም ስለ ዋለ ነው።

በኢይዓርግና በኢይወርድ /ከዚህ አይወጣም ከዚህ አይወርድም/ መካከል የ35 ቀናት ልዩነት ይገኛል። ይህም የ35ቱ መጻሕፍተ ሐዲሳት ምሳሌ እንደሆነ የባሕረ ሐሳብ መምህራን ያስረዳሉ። ይህንንም የሚቀጥለውን ሠንጠረዥ በመመልከት መረዳት እንችላለን።

የአጽዋማትና የበዓላት ኢይዓርግ ኢይወርድ /ገደብ/

አጽዋማት በዓላት	ኢይወርድ /ከዚህ በተች አይወጣም/	ኢይአርግ /ከዚህ በታች አይወጣም/
ነነዌ	ጥር 17	የካቲት 21
ዓቢይ ጾም	የካቲት 1	መጋቢት 5
ደብረ ዘይት	የካቲት 28	ሚያዚያ 2
ሆሳዕና	መጋቢት 19	ሚያዚያ 23
ስቅለት	መጋቢት 24	ሚያዚያ 28
ትንሣኤ	መጋቢት 26	ሚያዚያ 30
ርክበ ካህናት	ሚያዚያ 20	ግንቦት 24
ዕርገት	ግንቦት 5	ሰኔ 9

ጳራቅሊጦስ	ግንቦት 15	ሰኔ 19
ጾመ ሐዋርየት	ግንቦት 16	ሰኔ 20
ጾመ ድኅነት	ግንቦት 18	ሰኔ 22

8. አጽዋማትን በዓላት

አጽዋማት በዓላት የሚውሉበት ዕለት ለማወቅ ቀመሩ፡ አጽዋማት በዓላት= ነነዌ+ የአጽዋማት በዓላት ተውሳክ ዐቢይ ጾም=14+24=38÷30=1 ቀሪ 8

የዐቢይ ጾም /ስምንቱ/ ከነነዌ /24ቱ/ ስላነሰ፤ ዓቢይ ጾም ነነዌ ከዋለበት ወር ወደ ሚቀጥለው ወር ይሻገራል። በዚህም መሠረት ዓቢይ ጾም የካቲት ስምንተ ይውላል። ደብረ ዘይት = 35

35÷30=1 ቀሪ 5

ደብረ ዘይት ቀሪ /5/ ከዓቢይ ጾም ቀሪ /8/ ስላነሰ ደብረ ዘይት ወደ መጋቢት ይሻገራል።

ሆሣዕና = ነነዌ+የሆሣዕና ተውሳክ

ጥር 24+2= 26 /ለ30 ስለማይከፈል እንዳለ ይያዛል/ የሆሣዕና /26/ ከደብረ ዘይት /5/ ስለሚበልጥ ሆሣዕና ደብረ ዘይት በዋለበት ወር ይውላል። እንዲህ እየለ ቅደም ተከተለን ጠብቆ ይውላል።

የ1996 ዓ.ም አጽዋማትና በዓላት የሚውለበትን በዚህ

አጽዋማት በዓላት	ተውሳክ	ነነዌ	ድምር/ተውሳክና ነነዌ/	ስሌት	የሚውልበትን
ዐቢይ ጾም	14	ጥር 24	38	38÷30=8 ቀሪ	የካቲት
ደብረ ዘይት	11	24	35	35÷30=5 ቀሪ	መጋቢት 5
ሆሣዕና	2	24	26	26	መጋቢት 26
ስቅለት	7	24	31	31÷30=1 ቀሪ	ሚያዚያ 1
ትንሣኤ	9	24	33	33÷30=3 ቀሪ	ሚያዚያ 3
ርክበ ካህናት	3	24	27	27	ሚያዚያ 27
ዕርገት	18	24	42	42÷30=ቀሪ	ግንቦት 12
ጳራቅሊጦስ	28	24	52	52÷30=23ቀሪ	ግንቦት 22
ጾመ ሐዋርያት	29	24	53	53÷30=ቀሪ	ግንቦት 23
ጾመ ድኅነት	1	24	25	25	ግንቦት 25

አጽዋማት/በዓላት	የሚውሉበት ቀን	ዕለቱ
ቅዱስ ዮሐንስ	መስከረም 1	ዓርብ
ጾመ ነነዌ	ጥር 24	ሰኞ
ዐቢይ ጾም	የካቲት 8	ሰኞ
ደብረ ዘይት	መጋቢት 5	እሑድ
ሆሣዕና	መጋቢት 26	እሑድ
ስቅለት	ሚያዚያ 1	ዓርብ
ትንሣኤ	ሚያዚያ 3	እሑድ
ርክበ ካህናት	ሚያዚያ 27	ረቡዕ
ዕርገት	ግንቦት 12	ሐሙስ

ጰራቅሊጦስ	ግንቦት 22	እሑድ
ጾመ ሐዋርያት	ግንቦት 23	ሰኞ
ጾመ ድኅነት	ግንቦት 25	ረቡዕ

ከዚህ ሠንጠረዥ የምንረዳ በመግቢያው ላይ እንደ ተገለጸው ነነዌ፣ ዐቢይ ጾም፣ ጾመ ሐዋርያት የዋሉት ሰኞ፤ ደብረዘይት፣ ሆሣዕና፣ ትንሣኤ፣ ጰራቅሊጦስ እሑድ፤ ርክበ ካህናት፣ ጾመ ድኅነት ረቡዕ፤ ዕርገት ሐሙስ፤ ስቅለት ዓርብ መዋላቸውን ማረጋገጥ እንችላለን።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ይህን ባሕረ ሐሳብ ተቀበላ ስታስተምር ቆይታለች፤ ወደፊትም ታስተምራለች። የቅድስ ድሜጥሮስን ቀመር አጽዋማትና በዓላት የማቡበትን፣ የሚውሉበትን ያለፉትንም ዓመታት የአሁኑንም የወደፊቱንም የዘመን አቆጣጠር ለማውጣት እንጠቀምበታለን።

በዚህም መሠረት በአዲስ ዘመን መባቻ /መስከረም 1 ቀን/ የቅዱስ ዮሐንስ ዕለት /ርእሰ ዐወደ ዓመት/ በመሆኑ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት፣ አባቶችና፣ ምእመናን በተገኙበት በዓላት የሚውሉበትን፣ አጽዋማት የሚያዙበትንና ኢይዓርግ ኢይወርዳቸውን ባሕረ ሐሳብን በማወጣት ያውጃሉ /ይናገራሉ/።
የባሕረ ሐሳብ /አቡ ሻኽር/ ትምህርት ቢቻል ኦርቶዶክሳውያን ሁሉ በሊቃውንቱ አናር ሥር ሆነን መማር አለብን። የቀሰምነውንም ለትውልድ ልናስተላለፍ ይገባል። ለዚህም የእግዚአብሔር ቸርነት የእመቤታችን የቅድስት ድንግል ማርያም አማላጅነት አይለየን። አሜን